Dainius SOBECKIS

Klaipėdos „Vėtrungės“ gimnazija

Transfigūracijos proceso samprata krikščioniškos kilmės netradicinių religinių bendrijų doktrinosė

Straipsnyje analizuojama, kaip Lietuvoje XXI a. pradžioje egzistuojančios krikščioniškos kilmės netradicinės bendrijos supranta transfigūracijos procesą. Transfigūracijos esmė yra žemės perkeitimas, apie ką savo filosofijoje yra kalbėję A. Maceina ir P. Tillichas. Pristatoma pastarųjų autorių transfigūracijos samprata ir Kristaus perkeitimo koncepcija Naujajame Testamente. Transfigūracijos procesas, arba, kitaip sakant, perkeitimas, susideda iš pasaulio pabaigos, Paskutinio teismo, naujos žemės įsteigimo ir amžinybės. Visų transfigūracijos proceso dalių eiliškumas ir samprata įvairių krikščioniškos kilmės netradicinių bendrijų doktrinosė skiriasi. Straipsnyje pristatoma adventistų, baptistų, branhamistų, Didesnės malonės atstovų, Išganymo armijos, Jehovos liudytojų, Kristaus Bažnyčios atstovų, laisvųjų krikščionių, metodistų, mormonų, sekmininkų bei Pilnos evangelijos judėjimo atstovų mokymai apie transfigūracijos procesą. Pateikiama netradicinių religinių bendrijų požiūrio į transfigūracijos procesą sisteminė analizė.

The article analyzes how Lithuanian non-traditional communities of Christian origin existing in the twenty-first century understand the transfiguration process. In their philosophies A. Maceina and P. Tillich were talking about the earth transformation as the essence of transfiguration. Their concepts of the transfiguration process, as well as the concept of Christ's transformation in the New Testament, will be presented in the article. The transfiguration process, or in other words the transformation process, consists of the end of the world, the last judgment, the establishment of a new earth and the eternity. The succession and conception of all the parts of the transfiguration process differ in various non-traditional communities of Christian origin. The article will introduce to the teachings of Adventists, Baptists, Branhamites, Jehovah's Witnesses, Free Christians, Methodists, Mormons, Pentecostals, representatives of Greater Grace, Salvation Army, Christ Church and Full Gospel movements on the transfiguration process. A systematic analysis of non-traditional religious communities' attitude towards the transfiguration process is presented in the article there.

Įvadas

Biblijoje, Pradžios knygos įžangoje, jau kalbama ne tik apie Dievo kuriamąjį procesą – Visatos, Žemės ir visko, kas joje yra, kūrimą, bet ir apie žmogaus kūrybinius sugebėjimus: Dievui sukūrus įvairius gyvius ir juos atvedus pas žmogų, šis, pagautas dieviškojo

kūrybinio įkvėpimo kaip savo kūrybingumo pirmavaizdžio, suteikė visiems gyviams vardus (Pr 2, 19–20). Vardo suteikimas jau yra kūrybinis procesas, kultūros išraiška. Dievo paliepimas užvaldyti žemę (Pr 1, 28) taip pat glaudžiai siejasi su kultūrine veikla, nes žemę įsisavinti ir apvaldyti galima tik kultūriniu lygmeniu¹.

Paskutinėje Šventojo Rašto knygoje – Apreiškime Jonui, arba Apokalipsėje, – rašoma apie transfigūracijos procesą, pasaulio perkeitimą. Minėtoje knygoje apibūdinama naujojo pasaulio struktūra po perkeitimo: į naująjį miestą – naująją Jeruzalę – „bus sugabenti tautų lobiai ir brangenybės“ (Apr 21, 26). *Tautų lobių ir brangenybių* nereikėtų suprasti tiesiogiai – Kristus nevertino fizinių turtų, kurie gali sudūlėti (Mt 6, 19). Ką apaštalas Jonas turėjo mintyje, minėdamas *tautų lobių ir brangenybes*? Juk ankstesniuose skyriuose Jonas rašė apie fizinių lobių pragaištį (Apr 18, 16–17). Pagal Kristaus mokslą, viena vertus, tai turėtų būti dvasiniai lobiai: visos gerosios žmonijos savybės vėl bus surinktos į vieną vietą – meilė, susitaikymas, atleidimas, pagarba, paguoda ir kt. (Pat 2, 1–5; Sir 3, 4; Sir 6, 14; Mk 10, 21; Lk 12, 33; Rom 2, 4; Kol 2, 1–3; Heb 10, 34). Kita vertus, tie *tautų lobiai ir brangenybės* – tai ne tonos aukso ir brangakmenių, kurie neturi jokios vertės Kristaus akyse, bet pasaulio kultūros lobynas, sukauptas nuo Sukūrimo iki Apokalipsės, priartinęs Gėrio pergalę ir perkeitimą².

Atkreipkime dėmesį į istoriją apie Kristaus atsimaitymą ant Taboro kalno: „Po šešių dienų Jėzus pasiėmė Petrą, Jokūbą ir Joną ir užsivedė juos vienus nuošaliai ant aukšto kalno. Ten jis atsimaitynė jų akivaizdoje“ (Mk 9, 2). Galima teigti, kad tuo metu ne pirmą ir ne paskutinį kartą laikas *kairos* prasiveržė laike *chronos*. Šį proveržį galima laikyti Dievo intervencija į pasaulio istoriją. Taip buvo pradėtas Kristus, laike *kairos* ant jo nužengė Šventoji Dvasia, taip pat įvyko atsimaitymas ant Taboro kalno. Tokie proveržiai Naujojo Testamento laikais pasitaikė nedažnai. Daugiau jų būdavo Senojo Testamento laikais, kai Dievas suardydavo *chronos* tvarką. Šie laiko *kairos* proveržiai laike *chronos* liudija, kad po transfigūracijos nebeliks *chronos*, kurį pakeis *kairos*³.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti transfigūracijos proceso sampratą krikščioniškos kilmės netradicinio religingumo doktrinoje.

Tyrimo objektas – netradicinių religinių bendrijų (adventistų, baptistų, branhamistų, Didesnės malonės atstovų, Išganymo armijos, Jehovos liudytojų, Kristaus Bažnyčios atstovų, laisvųjų krikščionių, metodistų, mormonų, sekmininkų bei Pilnos evangelijos judėjimo) atstovų mokymai apie transfigūracijos procesą.

Tyrimo metodai – istorinis, literatūros analizė ir apklausa raštu.

Uždaviniai: 1) pristatyti filosofų Antano Maceinos ir Paulo Tillichio transfigūracijos sampratą; 2) susisteminti netradicinių religinių bendrijų transfigūracijos proceso elementus; 3) išanalizuoti transfigūracijos sampratą netradicinio krikščioniško religingumo doktrinoje.

Iš ankstesnių tyrimų galima paminėti Arūno Peškaičio ir Donato Glodenio bendros autorystės ir Aleksandro Dvorkino knygas. A. Peškaičio ir D. Glodenio knygoje „Šiuolaikinis religingumas: naujieji judėjimai ir išraiškos formos amžių sandūroje“⁴ subjektyviu požiūriu analizuojamos netradicinės religinės bendrijos, veikusios Lietuvoje iki XXI a. pradžios. Knygoje simpatizuojama tam tikroms religinėms bendrijoms. Menkai atskleidžiama religinių bendrijų eschatologijos samprata. A. Dvorkino knygoje „Sektos:

totalitarinių sektų apžvalga⁴⁵ kritikuojama sektų, susijusių su teroristiniais išpuoliais ir suicidiniais skatinimais, veikla. Aptariama ir minėtų sektų eschatologijos samprata. Minėtose knygose nesigilinama į perkeitimo koncepciją ir transfigūracijos reikšmę šiuolaikinėje visuomenėje.

Rašant straipsnį naudotasi ne tik literatūriniais ištekliais – 2004 m. buvo atlikta netradicinių religinių bendrijų apklausa, siekiant išsiaiškinti jų doktrinos perteiktas krikšto, Eucharistijos, tikėjimo išpažinimų, pranašavimų, milenarizmo, eschatologijos bei kt. sampratas. Buvo apklaustos adventistų, baptistų, Didesnės malonės, Kristaus Bažnyčios bei metodistų bendrijos. Šiame straipsnyje pristatomos jų milenarizmo ir eschatologijos sampratos per transfigūracijos proceso prizmę.

Straipsnis aktualus, nes per pastaruosius porą dešimtmečių atsirado daug naujų krikščioniškos kilmės netradicinių religinių bendrijų Lietuvoje, jos ypač akcentuoja pasaulio pabaigą ir jos išdavas. Norint suvokti šių bendrijų doktrinas apie transfigūracijos procesą, reikia įsigilinti į jų mokymo esmę. Šis straipsnis turėtų padėti suprasti krikščioniškos kilmės netradicinių religinių bendrijų požiūrį į pasaulio perkeitimą.

Pagrindinės teologinės sąvokos – *transfigūracija* ir *perkeitimas* – straipsnyje vartojamos sinonimiškai. Nors katalikiškoji teologija sąvoką *transfigūracija* dažniausiai išimtinai vartoja Kristaus atsimaitymo ant Taboro kalno sampratai pagrįsti, tačiau straipsnyje ji vartojama platesniame kontekste, siekiant atskleisti eschatologijos proceso sampratą. Dauguma netradicinių religinių bendrijų savo doktrinos dažniausiai nevartoja sąvokos *transfigūracija*, retai pasitaiko ir terminas *perkeitimas*.

Straipsnyje remiamasi XX a. vidurio mąstytojų A. Maceinos ir P. Tillichio filosofiniais darbais. Abu autorius sieja kultūros teologijos problematikos nagrinėjimas, nepaisant to, kad vienas atstovauja katalikiškajai, o kitas – protestantiškajai teologijai. Terminu *transfigūracija* samprata, kurią savo veikaluose išryškina A. Maceina ir P. Tillichas, padeda apibrėžti ir susisteminti netradicinių religinių bendrijų doktrinos aptinkamus eschatologinius vaizdinius.

A. Maceinos ir P. Tillichio transfigūracijos samprata

Kultūros teologija neatsiejama nuo transfigūracijos proceso. A. Maceina kultūros teologiją įvardijo kaip *teologinę istorijos ir kultūros doktriną*⁴⁶. Jis aiškinosi, ar šalia kultūros filosofijos ir kultūros mokslo yra galimà kultūros teologija. Juk jeigu kultūra išsamiai atskleidžiama filosofiniu pagrindu, vadinasi, atėjo laikas ją tirti ir teologiškai. Teologinis kultūros permaštymas remiasi šv. Jono Apreiškimu, arba kitaip – Apokalipse. Apokalipsė yra ir turi būti kultūros teologijos pagrindas. A. Maceina klausė, ar galima kultūros problemą spręsti remiantis Apreiškimu, o ne vien filosofiniu pagrindu. Atsakymą duoda pats Apreiškimas. Juk jeigu jis ką nors pasakė apie kultūrą, jos problema turi būti sprendžiama ne tik filosofškai, bet ir teologiškai. Kultūros teologija kultūrą tiria remdamasi dieviškuoju Apreiškimu, o ne vien prigimtinio proto galimybėmis. Norint teologiškai išnagrinėti kultūros problemą, būtina atskleisti šv. Jono Apreiškimo prasmę, ir tai atvestų prie kultūros teologijos. Visa laiko *chronos* istorija susideda iš trijų pagrindinių įvykių: 1) pasaulio sukūrimo, 2) pasaulio atpirkimo ir 3) pasaulio perkeitimo. Pasaulio sukūrimas – tai jo

egzistencijos pradžia. Pasaulio perkeitimas reiškia laiko *chronos* pabaigą. Pasaulio atpirkimas yra jungiamoji grandis. Pasaulio istorija nuo sukūrimo iki perkeitimo sistemingai kreipia transfigūracijos link. Žmogaus kūryba pasireiškia kultūroje, o Dievo įsikišimas į pasaulio tvarką, arba transfigūracija, yra Dievo atbaigiamoji kūryba. Transfigūracija negalima, kol žmogus tam nesudarė sąlygų. Kiekvienas žmogus savo darbais ištraukia į kūrybinį procesą, kuris rengia perkeitimui, ir savo kūrybinio proceso rezultatu (priklausomai nuo to, ar jo kūryba propaguoja gėrį, ar blogį) artina arba tolina Gėrio pergalę. Tokiu kūrybiniu procesu žmogus kuria laikų pilnatvę (lot. *plenitudo temporum*), kadangi kultūra įeina į transfigūracijos vyksmą⁷.

Visi kultūros laimėjimai turi labai didelės reikšmės ir labai gilios prasmės tik tada, kai į juos žiūrime ne kaip į atbaigiamuosius, bet kaip į parengiamuosius, kaip į sąlygas dieviškajam veiksmui. Transfigūracijos šviesoje kultūra yra, iš vienos pusės, simbolinis transfigūracijos apreiškimas, iš kitos – materialinių sąlygų parengimas realiai transfigūracijai. Čia glūdi kultūros misija, josios didybė ir josios prasmė. Jeigu kultūrinės kūrybos laimėjimus palyginsime su laukiamos transfigūracijos gaviniais, jie bus tik nevykę bandymai.⁸

P. Tillichas kultūros teologijoje aiškinosi krikščionybės reikšmę moderniojoje kultūroje, analizavo Europos kultūros ir europiečių likimą Gerosios Naujienos kontekste. Nepaisant to, kad moderniojo meno formos gali pasauliui neperduoti jokios žinios, P. Tillichas teigė, kad teologija turi tenkinti du pagrindinius poreikius: teigti Evangelijos tiesą ir ją aiškinti kiekvienai naujai kartai⁹. Evangelijos tiesa siejasi su Kristumi ir kryžiaus ženklu. Šį signifikatą P. Tillichas įvardijo *didžiuoju kairo*s ir pažymėjo, kad Kristaus atėjimas į šį pasaulį krikščionims tapo žemiškosios istorijos centru¹⁰. Įvairūs karai, badai, marai, žemės drebėjimai bei kiti ženklai yra susiję su istorija ir reikalauja budėti iki antrojo Kristaus atėjimo, tačiau nenurodo pasaulio pabaigos konkrečios datos. Anot Josepha Ratzingerio, visi minėti signifikatai reiškia, kad pasaulio pabaiga visada šalia, pasaulis liečiasi prie kito, užbaigsiančio jį kaip laiką *chronos*¹¹. Pasak P. Tillichio, pasaulio pabaigos data, pranašauta patiriant laiką *kairos*, niekada nebuvo teisinga, o norint atpažinti ir suvokti šį „didįjį *kairos*“ reikia gebėti ne matyti, bet regėti „laikų ženklus“, demaskuojant priešus, neregintčius šių ženklų¹². Amžinasis gyvenimas, pasak P. Tillichio, bus persmelktas religingumo dvasios: „Remiantis regėtoju, parašiusiu paskutiniąją Biblijos knygą, šventyklos nebus, nes Dievas bus viskas visame. Nebebus sekuliarumo, todėl nebeliks ir religingumo. Religija vėl taps tuo, kas ji iš esmės ir yra: visą jungiančiu žmogaus dvasinio gyvenimo pagrindu ir substancija.“¹³

Transfigūracijos procesas pasiekiamas per Apokalipsę, arba, kitaip sakant, kaip pasaulio pabaigos išdava. „Tarptautinių žodžių žodyne“¹⁴ ir „Religijotyros žodyne“¹⁵ Apokalipsė yra siejama su Apreiškimu Jonui, joje pranašaujama pasaulio pabaiga ir po to įvyksiantis Paskutinis teismas. Apokalipsę galima apibūdinti kaip apreiškimą, uždangos pakėlimą, paslapties atskleidimą. Tačiau sąvokų *apokaliupto* ir *apokaliupsis* apibūdinimą dar būtų galima papildyti žodžiais *atidengti*, *atverti*, *atskleisti*, *parodyti*, *padaryti aiškų*¹⁶. Tad kalbėdami apie Apreiškimą Jonui ir tikrąsias žodžių *apokaliupto* ir *apokaliupsis* reikšmes, apie realią, materialią pasaulio pabaigą nieko nesužinosime. Mat Apreiškimo Jonui knyga

yra skirta Romos imperijos žlugimo epochos gyventojams; Antikristas tapatinamas su Neronu, kurio vardo raidžių suma lygi 616, o ne 666. Taip įvyko dėl to, kad lotyniškai *Nerono* vardas yra ne *Neron*, o *Nero*. Tuomet apie Apreiškimą Jonui negalima kalbėti kaip apie realios pasaulio pabaigos knygą. Juk ir patys žodžiai *apokaliupto* ir *apokaliupsis* nereiškia pasaulio pabaigos, tik paslapties atidengimą ar atskleidimą. Taigi šiuo metu mus nuo dvasinio pasaulio skiria tam tikra uždanga, kuri, atėjus tam tikram laikui, bus atidengta¹⁷.

A. Maceinos tvirtinimu, „pasaulio sutvėrimas suponuoja jo pradžią. Pasaulio perkeitimas reiškia istorinę jo pabaigą. Pasaulio atpirkimas stovi tarp šitų dviejų įvykių kaip jungiamoji jų grandis. Visa istorija prieš Kristų ėjo įsikūnijimo linkui. Visa istorija po Kristaus eina perkeitimo linkui“¹⁸. Anot P. Tillichio, transfigūracija yra labai reikšminga laikų išsipildymui. Įvairiose istorijos epochose pasaulis buvo, yra ir bus veikiamas įvairių kosminių jėgų. Tačiau Dievas joms nėra pavaldus, bet pats valdo jas dramatišku laiku – kalbant apie žmonijos esamąjį laiką – „tarp Prisikėlimo ir Antrojo atėjimo“¹⁹ iki transfigūracijos. Šiame dramatiškame laike ir iškyla laiko *kairos* idėja. Transfigūraciją P. Tillichas interpretavo kaip sekuliarumo ir religingumo nebuvimą, kadangi religija iš esmės taps žmogaus dvasinio gyvenimo substancija ir pagrindu²⁰. A. Maceina ir P. Tillichas laikėsi panašios pozicijos transfigūracijos atžvilgiu. Ir vienas, ir kitas pabrėžė esamąjį laiką tarp pasaulio Atpirkimo ir Prisikėlimo. Pasaulio Atpirkimas tiesiogiai siejamas su Prisikėlimu, Kristaus įžengimu į laiką *kairos*, o transfigūracija – su antruoju Kristaus atėjimu ir pasaulio perkeitimu. Tarp transfigūracijos ir laiko *kairos* yra tiesioginis ryšys.

Transfigūracija netradicinių religinių bendrijų doktrinos

Netradicinės religinės bendrijos transfigūraciją suvokia skirtingai, vis dėlto esminiai dalykai bendri daugeliui jų. Kai kurie transfigūracijos elementai eksplikuojami daugelio netradicinių religinių bendrijų, tačiau kiti elementai kai kuriose bendrijose neturi bibliinio pagrindimo.

Netradicinio krikščioniško religingumo transfigūracijos sampratą sudaro devyni pagrindiniai elementai:

1. Pasaulio pabaigos pranašystės;
2. Antrasis Kristaus atėjimas;
3. Bažnyčios paėmimas;
4. Tūkstantmetė Kristaus karalystė ir suspaudimo laikotarpis;
5. Armagedono mūšis;
6. Žemiškojo pasaulio pabaiga;
7. Paskutinis teismas ir mirusiųjų prisikėlimas;
8. Amžinas sunaikinimas arba antroji mirtis;
9. Amžinasis ir palaimingas gyvenimas.

Kiekvienas elementas straipsnyje analizuojamas atskirai, pristatoma, kuriuos iš jų netradicinės religinės bendrijos akcentuoja.

Pasaulio pabaigos pranašystės. Pasaulio pabaigos pranašystes galima traktuoti kaip įvadą į transfigūracijos procesą. Pasaulio pabaigos skelbimas suponuoja transfigūracijos

proceso neišvengiamumą. Minėtos pranašystės būdingos adventistams, branhamistams ir Jehovos liudytojams.

Adventistų pradininkas Williamas Milleris (1782–1849), remdamasis pranašo Danieliaus knygos 8 skyriumi, skelbė, kad nuo 1843-03-21 iki 1844-03-21 ateisianti pasaulio pabaiga ir pats Kristus, tačiau vėliau priėmė galutinę datą: 1844-10-22. Skelbiamu metu pasaulio pabaiga neatėjo ir Kristus nepasirodė. W. Milleris prisipažino klydęs. Tolerantūs adventistų lyderės Ellen G. White (1827–1915) mokymas remiasi tuo, kad 1844 m. spalio 22 d. Kristus (remiantis tiesiogine Danieliaus pranašystės prasme) tik pradėjo *šventyklos valymą*. Tai neturėjo būti realus Kristaus atėjimas. Antrasis Kristaus atėjimas turėtų greitai įvykti, bet yra sulaikomas iki reikiamo laiko.

Anot branhamistų įkūrėjo Williamo Mariono Branhamo (1909–1965) pranašystės (paskelbtos apie 1930 m.), ši epocha turėtų baigtis kažkur apie 1977 m. Kai kam ši pranašystė gali pasirodyti neatsakinga, remiantis tuo, kad Jėzus buvo pasakęs, jog „niekas nežino tos dienos ir tos valandos“, tačiau Jėzus nepasakė, kad niekas negali žinoti metų, mėnesio ar savaitės, kai įvyks Jo antrasis atėjimas: „Taigi, aš kartoju, aš nuoširdžiai tikiu ir tvirtinu su dieviškuoju įkvėpimu, kaip bestudijuojantis Žodį, jog turbūt 1977 metais pasaulinei sistemai ateis galas ir bus paskelbta tūkstantmetė era.“²¹

Jehovos liudytojų lyderis Josephas Franklinas Rutherfordas (1869–1942) pranašavo, kad 1925 m. žemėje kūnišku pavidalu apsilankys Abraomas ir karalius Dovydas. Laukdamas jų apsilankymo, jis už surinktus pinigus San Diego mieste nupirko prabangią vilą, į garažą pastatė geriausią automobilį, o vilą apstatė geriausiais baldais. Belaukdamas dangaus svečių D. Rutherfordas naudojosi jiems skirta vila ir automobiliu²². Jiems tuo laiku nepasirodžius, dangaus svečių apsilankymo laikas buvo nukeltas į 1942 m.

Antrasis Kristaus atėjimas. Dauguma netradicinių religinių bendrijų pabrėžia antrąjį Kristaus atėjimą žemėn, kaip jis buvo ir žadėjęs. Tai pirmas esminis transfigūracijos proceso etapas po paruošiamųjų pranašavimų. Ši transfigūracijos etapą akcentuoja adventistai, baptistai, branhamistai, Didesnės malonės, Kristaus Bažnyčios atstovai, laisvieji krikščionys, sekmininkai ir Pilnos evangelijos judėjimo bendrijos. Ne visos bendrijos sutaria dėl transfigūracijos etapų eiliškumo. Pavyzdžiui, Didesnės malonės bendrija teigia, kad dar prieš antrąjį Kristaus atėjimą bus suspaudimo laikotarpis.

Bažnyčios paėmimas. Svarbus transfigūracijos etapas, glaudžiai susijęs su antruoju Kristaus atėjimu. Bažnyčios paėmimą pabrėžia adventistai, baptistai, Didesnės malonės ir Pilnos evangelijos judėjimo bendrijų atstovai. Pilnos evangelijos judėjimo ir Didesnės malonės bendrijos teigia, kad pirmiau įvyks Bažnyčios paėmimas, o tik paskiau antrasis Kristaus sugrįžimas, bet baptistai skelbia, jog transfigūracijos etapų eiliškumas nėra iki galo aiškus.

Adventistai tvirtina, kad, Kristui sugrįžus į žemę antrą kartą, bus prikelti visi teisieji mirusieji ir, kartu su gyvaisiais Dievo vaikais, bus pašlovinti ir paimti į dangų, o jų kūnai perkeisti į negendančius kūnus. Bedieviai mirs nuo Jėzaus šlovės²³.

Pilnos evangelijos judėjimo atstovai teigia, jog Kristus, dar prieš grįždamas į žemę antrą kartą, su savo Bažnyčia susitiks ne kur kitur, o virš žemės, erdvėje. Kai tai įvyks, gyvai tikintys, Jėzaus Kristaus Bažnyčios nariai, pasieks savo tikslą: jie įeis į dangiškojo Tėvo šlovę ir pasiliks visada su Juo (1 Tes 4, 16–17). Tada ant netikinčiųjų išsilies Dievo pyktis

(1 Tes 1, 10). Bažnyčios paėmimo metu netikintis pasaulis taps stubinančio įvykio liudytoju: staiga ir paslaptį dings daug žmonių. Taip Dievas apsaugos savo tikinčiuosius nuo 7 metus truksiančios Jo rūstybės, kuri išsilies ant netikinčio pasaulio.

Tūkstantmetė Kristaus karalystė ir suspaudimo laikotarpis. Tūkstantmetė Kristaus karalystė siejama su suspaudimo laikotarpiu. Milenarizmo laikotarpį akcentuoja adventistai, baptistai, branhamistai, Didesnės malonės, Kristaus Bažnyčios, sekmininkų bei Pilnos evangelijos judėjimo bendrijų atstovai. Milenarizmo etapas siejamas su septynerių metų suspaudimo laikotarpiu, kuris pabrėžiamas Didesnės malonės bei Pilnos evangelijos judėjimo atstovų.

Tūkstantmetė karalystė – Kristaus ir Jo šventųjų viešpatavimas danguje, tai įvyks tarp pirmojo (teisiųjų) ir antrojo (neteisiųjų) prisikėlimų. Teisieji galės susipažinti su žmonių, kurie nepapuołė į dangų (Apr 20, 4), bylomis. Antrasis (neteisiųjų) prisikėlimas įvyks praėjus tūkstančiui metų po pirmojo prisikėlimo. Šio periodo metu bus teisiami bedieviai mirusieji, žemė liks visiškai suniokota, be jokių žmogaus gyvybės pėdsakų, tačiau apgyvendinta šėtono ir jo angelų. Kristus su savo šventaisiais ir Naująja Jeruzale sugrįš į žemę baigiantis tūkstantmečiui. Baptistų Bažnyčioje akcentuojama, kad „tos valandos niekas nežino“ (Mt 24, 36; Mk 13, 32), kada ir koks įvyks transfigūracijos etapas. Iš esmės tą patį teigia ir branhamistai, neskaitant W. M. Branhamo pranašystės apie pasaulio pabaigą²⁴.

Pilnos evangelijos judėjimo atstovai pabrėžia, kad po antrojo Kristaus atėjimo prasi-dės tūkstantmetė karalystė, kurios metu Izraelis taps palaiminimu visam pasauliui. Tai bus tiesiog šlovingas politinio teisingumo, socialinės harmonijos, materialinio klestėjimo bei dvasinio atsinaujinimo laikas (Ps 72; Iz 65, 17–25; Jer 33, 10–16).

Armagedono mūšis. Armagedono mūšis – Kristaus tūkstantmečio karalystės rezul-tatas. Tai milenarizmo laikotarpio galutinis etapas. Armagedono mūšio samprata būdinga adventistams, Jehovos liudytojams ir Pilnos evangelijos judėjimo atstovams.

Adventistų teigimu, Kristus su savo šventaisiais ir Naująja Jeruzale grįš į žemę bai-giantis tūkstantmečiui. Bedieviai mirusieji bus prikelti ir, vedami šėtono ir jo angelų, apsups Naujosios Jeruzalės miestą. Tačiau ugnis iš Dievo juos sunaikins ir apvalys žemę.

Anot Jehovos liudytojų, visi žmonės žus pasaulinėje Armagedono katastrofoje. Jėzus Kristus atsives nematomas dvasines kariuomenes ir, vadovaudamas 144 000 Jehovos liudytojų, sunaikins šėtoną su jo demoniška armija bei žemiškųjų religijų ir organizacijų atstovus, neapšviestus Jehovos liudytojų mokymo. Norint išvengti pralaimėjimo Arma-gedono mūšyje, reikia pasilikti Jehovos liudytojų organizacijoje.

Pilnos evangelijos judėjimas tiki, kad tūkstantmečio pabaigoje „šėtonas bus išleistas iš savo kalėjimo“ (Apr 20, 7), kad paskutinį kartą galėtų pasinaudoti savo suvedžiojimo talentu. Daugelis paseks juo ir sukils prieš Viešpatį. Šėtonas vadovaus trumpam maištui, jo pajėgos apguls šventuosius, bet Dievas pasiųs ugnį iš dangaus, kuri juos praris.

Žemiškojo pasaulio pabaiga. Transfigūracijos proceso galutinis etapas – žemiškojo pasaulio pabaiga, kai žmonių planeta bus perkeista. Apie žemiškojo pasaulio pabaigą užsimena daugelis bendrijų: adventistai, baptistai, branhamistai, Didesnės malonės ir Kristaus Bažnyčios bendrijų atstovai bei Pilnos evangelijos judėjimo tikintieji.

W. M. Branhamas buvo teigęs, kad 1977 m. pasaulinei sistemai ateis galas. Tik po pasaulio pabaigos branhamistams prasidės milenarizmo laikotarpis.

Paskutinis teismas ir mirusiųjų prisikėlimas. Paskutinis teismas yra neišvengiama transfigūracijos proceso dalis. Paskutinio teismo metu teisieji gaus apdovanojimą už savo gyvenimą, o neteisieji bus pasmerkti. Paskutinį teismą akcentuoja adventistai, baptistai, Didesnės malonės, Išganymo armijos ir Kristaus Bažnyčios bendrijų atstovai, laisvieji krikščionys, metodistai, mormonai, sekmininkai ir Pilnos evangelijos judėjimo tikintieji.

Pilnos evangelijos judėjimo atstovai tiki Paskutiniu teismu, dar kitaip vadinamu ugnies teismu. Šėtonas bus nuteistas ir įmestas į ugnies ežerą, kur pasiliks visiems laikams (Apr 20, 10). Tikintieji Kristų nebus teisiami, nes Jis kartą ir visiems laikams buvo pasmerktas už jų nuodėmes. Per tikėjimą į Kristų jie jau seniai perėjo iš mirties į gyvenimą (Jn 5, 24). Prieš didįjį baltą sostą stos visi prikelti bedieviai mirusieji, kurie bus teisiami pagal savo darbus ir amžiams pasmerkti ugnies ežerui, kuriame jau degs šėtonas su visais demonais. Išganymo armija ir laisvieji krikščionys tiki amžinąja bedievių bausme, o sekmininkai pabrėžia ne tik „visų įtikėjusiųjų į Kristų mirusiųjų prisikėlimą“, tačiau ir „gyvųjų kūnų perkeitimą“²⁵ per antrąjį Kristaus atėjimą. Sekmininkai tiki, kad prisikels ir bus nubausti visi neatgailavę dėl savo nuodėmių.

Amžinas sunaikinimas arba antroji mirtis. Amžinąjį sunaikinimą arba antrąją mirtį akcentuoja tik kelios netradicinės religinės bendrijos: adventistai, Jehovos liudytojai ir mormonai. Jie teigia, kad visi neteisieji bus galutinai ir amžinai sunaikinti, bet nepripažįsta amžinos kančios vietos, kitaip įvardijamos pragaru. Anot mormonų, antroji mirtis skirta šėtonui ir jo demonams. Pasak Jehovos liudytojų, visi, kurie nepasirinks jų organizacijos, pasibaigus tūkstančiui metų bus galutinai sunaikinti. Šis jų sunaikinimas Šventajame Rašte ir vadinamas „antrąja mirtimi“. Adventistų įsitikinimu, antroji mirtis skirta visiems bedieviams.

Amžinasis ir palaimingas gyvenimas. Gerokai daugiau netradicinių religinių bendrijų pabrėžia ne antrąją mirtį, o amžinąjį ir palaimingą gyvenimą. Amžinojo gyvenimo šalininkais galima laikyti adventistus, baptistus, Didesnės malonės tikinčiuosius, Išganymo armijos, Jehovos liudytojus, Kristaus Bažnyčios atstovus, laisvuosius krikščionis, metodistus, mormonus, sekmininkus ir Pilnos evangelijos judėjimo adeptus. Amžinasis ir palaimingas gyvenimas bus skirtas tik teisiesiems.

Anot adventistų, Dievas padovanos naujai atkurtą žemę Savo atpirktiesiems amžinajam gyvenimui, meilei, džiaugsmui ir augimui Jo artybėje, nes pats Dievas gyvens su Savo žmonėmis. Joje daugiau nebus nei kančios, nei mirties²⁶.

Jehovos liudytojai tiki, kad amžinybėje bus padalyti į dvi klases: 1) 144 000 pateptųjų (atgimdytųjų iš naujo) klasę. Ji sudarys Jėzaus Kristaus kūną ir tūkstantmetėje karalystėje viešpataus dvasioje, o ne kūne. Tai pirmieji Jehovos liudytojai; 2) didžiosios daugumos klasę (negyvens danguje, bet turės amžinąjį gyvenimą). Šiai grupei priklauso visi tie, kurie amžinybę praleis atnaujintoje žemėje: taikos, džiaugsmo ir teisybės lopšyje.

Pasak mormonų, dangus skirstomas į tris lygmenis: žvaigždiškąjį, žemiškąjį bei dangiškąjį. Žvaigždiškoji karalystė skirta visiems, kurie gyveno nuodėmėje. Žemiškoji karalystė skirta visiems tikintiesiems, nepripažinusiems D. Smito, B. Jungo ir mormonų Bažnyčios mokymo. Dangiškoji karalystė skirstoma į tris sferas: 1) mormonai, dar žemės šventykloje susituokę dangiškąja santuoka, besidžiaugiantys bendryste su Dievu Tėvu, Jėzumi Kristumi ir Šventąja Dvasia; 2) mormonai, nesusituokę žemės šventykloje

dangiškąją santuoką. Pas juos retkarčiais iš pirmosios sferos nusileidžia Kristus ir Šventoji Dvasia. Dievas Tėvas jų nelanko; 3) mormonai, už kuriuos buvo pasikrikštyta po jų mirties. Pas juos labai retai nusileidžia Šventoji Dvasia iš pirmosios sferos. Dievas Tėvas ir Kristus jų nelanko.

Amžinasis ir palaimingas gyvenimas iš esmės yra skirtas tik tos netradicinės religinės bendrijos postulatų išpažįstančiam nariui. Kas neįeina į išrinktųjų tarpą, tas negaus amžinojo ir palaimingo gyvenimo. Tik aktyvus dalyvavimas bendrijos gyvenime užtikrina amžiną palaimingą gyvenimą.

Išvados

1. Žmogui istorijos tėkmėje yra skirta kurti ir pasitelkus savo kūrybinę potencialą žengti į transfigūraciją, perkeitimą. A. Maceina ir P. Tillichas suvokia kūrybą kaip Dievo kūrybinį impulsą, perduotą žmogui, kad jis toliau kurtų ir įprasmintų savo gyvenimą pasaulyje.

2. Transfigūracijos proceso sampratą krikščioniškos kilmės netradicinių religinių bendrijų doktrinos galima eksplikuoti į pagrindinius devynis elementus, tai būtų: a) pasaulio pabaigos pranašystės; b) antrasis Kristaus atėjimas; c) Bažnyčios paėmimas; d) milenarizmas ir suspaudimo laikotarpis; e) Armagedono mūšis; f) žemiškojo pasaulio pabaiga; g) Paskutinis teismas ir mirusiųjų prikėlimas; h) amžinoji kančia, amžinas sunaikinimas arba antroji mirtis; i) amžinasis ir palaimingas gyvenimas.

3. Ne visi išvardyti pagrindiniai devyni transfigūracijos elementai yra pripažįstami visų krikščioniškos kilmės netradicinių religinių bendrijų. Nors dauguma minėtų perkeitimo koncepcijos elementų sudaro daugelio bendrijų doktrinų pamatą, bet dėl kai kurių dalykų bendrijos turi išskirtinę poziciją. Labiausiai skiriasi mokymas apie amžinąją kančią, amžiną sunaikinimą arba antrąją mirtį, tačiau esmingai sutariama dėl amžinojo ir palaimingo gyvenimo. Ypač nesutampa pozicija dėl pasmerktųjų, kitais atvejais nuomonės skiriasi ne taip ryškiai.

NUORODOS

- ¹ Sobeckis D. Kultūros teologijos paradigma: nuo Sukūrimo Apokalipsės link // Logos. 2013. Nr. 77. P. 140.
- ² Ten pat. P. 140–141.
- ³ Ten pat. P. 142–143.
- ⁴ Glodenis D., Peškaitis A. Šiuolaikinis religingumas: naujieji judėjimai ir išraiškos formos amžių sandūroje. Vilnius: Vaga. 2000.
- ⁵ Dvorkin A. Sektos: totalitarinių sektų apžvalga. Kaunas: Aušra. 2006.
- ⁶ Maceina A. Kultūros filosofijos įvadas // Maceina A. Raštai. Kultūros filosofija. T. 1. Vilnius: Mintis. 1991. P. 159.
- ⁷ Maceina. Kultūros filosofijos įvadas // Ten pat. P. 157–166; Maceina A. Krikščionis pasaulyje // Maceina A. Raštai. Religija dabarties pasaulyje. T. 5. Vilnius: Mintis. 1993. P. 461.
- ⁸ Maceina. Kultūros filosofijos įvadas // Ten pat. P. 165.
- ⁹ Tillich P. Systematic Theology: Three Volumes in One. Chicago: The University of Chicago Press. 1967. P. 5.
- ¹⁰ Tillich. Systematic Theology. Ten pat. P. 370.

- ¹¹ *Ratzinger J.* Eschatologija: mirtis ir amžinasis gyvenimas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. P. 189.
- ¹² *Tillich.* Systematic Theology. Ten pat. P. 371, 370.
- ¹³ *Тиллих П.* Теология культуры // *Тиллих П.* Избранное: Теология культуры. Москва: Юрист. 1995. С. 241.
- ¹⁴ *Tarptautinių žodžių žodynas / sud. A. Bendorienė ir kt.* Vilnius: Alma littera. 2001.
- ¹⁵ *Religijotyros žodynas / aut.: V. Ališauskas ir kt.* Vilnius: Mintis. 1991.
- ¹⁶ *Греческо-русский словарь Нового Завета: Пер. Краткого греческо-английского словаря Нового Завета Баркли М. Ньюмана. Перевод и редактирование В. Н. Кузнецовой при участии Е. Б. Смагиной и И. С. Козырева.* Москва: Российское Библейское общество. 2008. С. 33.
- ¹⁷ *Sobekis.* Kultūros teologijos paradigma: nuo Sukūrimo Apokalipsės link // Ten pat. P. 144.
- ¹⁸ *Maceina.* Kultūros filosofijos įvadas // Ten pat. P. 163.
- ¹⁹ *Tillich P. Kairos // Tillich P.* The Protestant Era. Chicago: The University of Chicago Press. 1957. P. 33.
- ²⁰ *Тиллих П.* Теология культуры // Ten pat. С. 241.
- ²¹ *Бранхам У. М.* Изложение Семи Периодов Церкви. Jeffersonville. С. 272.
- ²² *Rogozinas P.* Netikri liudytojai. Šiauliai: Jona. 1997. P. 13.
- ²³ <http://www.adventistai-anglijoje.co.uk/index-4.html>. Žiūrėta 2013-10-11.
- ²⁴ Ten pat.
- ²⁵ *Lietuvos Sekmininkų Bažnyčia: istorinė apybraiža / sud. V. Grybas.* Vilnius: Apyaušris. 2002. P. 37.
- ²⁶ <http://www.adventistai-anglijoje.co.uk/index-4.html>.

LITERATŪRA

1. *Dvorkin A.* Sektos: totalitarinių sektų apžvalga. Kaunas: Aušra. 2006.
2. *Glodenis D., Peškaitis A.* Šiuolaikinis religingumas: naujieji judėjimai ir išraiškos formos amžių sandūroje. Vilnius: Vaga. 2000.
3. *Lietuvos Sekmininkų Bažnyčia: istorinė apybraiža / sud. V. Grybas.* Vilnius: Apyaušris. 2002.
4. *Maceina A.* Krikščionis pasaulyje // *Maceina A.* Raštai. Religija dabarties pasaulyje. T. 5. Vilnius: Mintis. 1993.
5. *Maceina A.* Kultūros filosofijos įvadas // *Maceina A.* Raštai. Kultūros filosofija. T. 1. Vilnius: Mintis. 1991.
6. *Ratzinger J.* Eschatologija: mirtis ir amžinasis gyvenimas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.
7. *Religijotyros žodynas / aut.: V. Ališauskas ir kt.* Vilnius: Mintis. 1991.
8. *Rogozinas P.* Netikri liudytojai. Šiauliai: Jona. 1997.
9. *Sobekis D.* Kultūros teologijos paradigma: nuo Sukūrimo Apokalipsės link // *Logos.* 2013. Nr. 77. P. 138–146.
10. *Tarptautinių žodžių žodynas / sud. A. Bendorienė ir kt.* Vilnius: Alma littera. 2001.
11. *Tillich P. Kairos // Tillich P.* The Protestant Era. Chicago: The University of Chicago Press. 1957.
12. *Tillich P.* Systematic Theology: Three Volumes in One. Chicago: The University of Chicago Press. 1967.
13. *Бранхам У. М.* Изложение Семи Периодов Церкви. Jeffersonville.
14. *Греческо-русский словарь Нового Завета: Пер. Краткого греческо-английского словаря Нового Завета Баркли М. Ньюмана. Перевод и редактирование В. Н. Кузнецовой при участии Е. Б. Смагиной и И. С. Козырева.* Москва: Российское Библейское общество. 2008.
15. *Тиллих П.* Теология культуры // *Тиллих П.* Избранное: Теология культуры. Москва: Юрист. 1995.
16. <http://www.adventistai-anglijoje.co.uk/index-4.html>. Žiūrėta 2013-10-11.

Dainius SOBECKIS

CONCEPTION OF THE TRANSFIGURATION PROCESS IN THE DOCTRINES OF NON-TRADITIONAL RELIGIOUS COMMUNITIES OF CHRISTIAN ORIGIN

S u m m a r y

A. Maceina states that all *chronos* time history consists of three events: 1) the creation of the world, 2) the redemption of the world and 3) the transformation of the world. The creation of the world is the beginning of its existence. The transformation of the world means the end of *chronos* time. The redemption of the world is a connecting link. The history of the world from its creation to the moment of its transformation systematically turns towards the transfiguration. Man's creation comes through the culture and God's intervention into the world order, or the transfiguration, is God's final creation.

A. Maceina and P. Tillich took a similar position in relation to the transfiguration. Both of them emphasized the present time between the Redemption of the world and its Resurrection. The Redemption of the world is directly linked to the Resurrection, Christ's entry into *kairos* time and the transfiguration – with the second coming of Christ and the transformation of the world. There is a direct link between the transfiguration and *kairos* time.

The conception of transfiguration in the consciousness of non-traditional Christian religiosity is quite different, although essential elements are common to many non-traditional religious communities. Some elements of the transfiguration are explicated by many non-traditional religious communities; however, other elements in some communities cannot find biblical support.

The non-traditional Christian religious concept of transfiguration can be explicated into the following nine main elements.

Predictions on the end of the world. Predictions on the end of the world can be treated as an introduction into the transfiguration process. The announcement of the end of the world presupposes the inevitability of the transfiguration process. Mentioned predictions are typical for Adventists, Branhamites and Jehovah's Witnesses.

The second coming of Christ. Most of the non-traditional religious communities emphasize the second coming of Christ to the earth as he had promised. This is the first essential stage of the transfiguration process after preliminary predictions. This stage of transfiguration is emphasized by Adventists, Baptists, Branhamites, Free Christians, communities of Greater Grace, Full Gospel movement, Pentecostals and Christ Church. Not all of the communities agree on the order of priority of transfiguration stages. For instance, the community of Greater Grace states that before the second coming of Christ a period of compression will come.

Church pick up. This is an important stage of the transfiguration which is closely related to the second coming of Christ. Church pick up is emphasized by Adventists, Baptists and representatives of the communities of Greater Grace as well as Full Gospel movement. Communities of Full Gospel movement and Greater Grace state that Church pick up will come first and only after it – the second return of Christ, but Baptists think that the sequence of transfiguration stages is not completely clear.

The millennial Christ's reign and the compression period. The millennial Christ's reign is closely associated with the compression period. Millenarism is emphasized by Adventists, Baptists, Branhamites and representatives of the communities of Greater Grace, Christ Church, Full Gospel movement as well as Pentecostals. Millenarism era is associated with a seven-year compression period which is the focus of the representatives of Greater Grace and Full Gospel movements.

The battle of Armageddon. The battle of Armageddon is an outcome of the millennial Christ's reign. It is the crowning of Millenarism period. The concept of the battle of Armageddon is typical for Adventists, Jehovah's Witnesses and representatives of Full Gospel movement.

The end of the temporal world. The crowning of the transfiguration process will take place after the end of the temporal world when people's planet will be transformed. Many communities mention the end of the world: Adventists, Baptists, Branhamites, representatives of Greater Grace and Christ Church communities as well as believers of Full Gospel movement.

The Last Judgment and the resurrection of the dead. The Last Judgment is an inevitable part of the transfiguration process. During the Last Judgment the righteous will be awarded for their life, and the unrighteous will be condemned. The Last Judgement is emphasized by Adventists, Baptists, representatives of Greater

Grace, Salvation Army and Christ Church communities, Free Christians, Methodists, Mormons, Pentecostals as well as the believers of Full Gospel movement.

The eternal destruction or the second death. The eternal destruction or the second death is a focus of few non-traditional religious communities only: Adventists, Jehovah's Witnesses and Mormons. They state that all the unrighteous will be finally and forever destroyed but they do not recognize the place of eternal suffering or hell. According to Mormons, the second death is attributed to Satan and his demons. According to Jehovah's Witnesses, everyone who will not choose their organization will be destroyed at the end of millennium. In the Holy Scripture this destruction is called the "second death". Adventists believe that the second death awaits all the atheists.

The eternal and blissful life. The eternal and blissful life is emphasised by much more non-traditional religious communities than the second death. Adventists, Baptists, believers of the Greater Grace, representatives of Salvation Army, Jehovah's Witnesses, Christ Church, Free Christians, Methodists, Mormons, Pentecostals and adepts of Full Gospel movement can be considered as supporters of the eternal life. The eternal and blissful life will be experienced by the righteous only.

As history shows, a person is designed to create and to use his creative potency to build the way towards the transfiguration and transformation. Creativity is perceived as God's creative impulse transmitted to a man for that he could continue to create and would give substance to his life in the world.

Not all listed nine main elements of transfiguration find their place in the discussed non-traditional religious communities of Christian origin. Although the most of the above-mentioned elements of the concept of transformation make the foundation of the majority of communities' doctrines, but concerning some matters communities have their exclusive positions. The most distinguished position lies in the context of the eternal suffering, eternal destruction or the second death, but the position on the eternal and blissful life is essentially agreed. In other cases opinions are not as different as in respect of the damned.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: transfigūracija, perkeitimas, A. Maceina, P. Tillichas, netradicinė religinė bendrija.

KEY WORDS: transfiguration, transformation, A. Maceina, P. Tillich, non-traditional religious community.

Dainius SOBECKIS – Lietuvos rašytojų sąjungos Klaipėdos skyriaus pirmininko pavaduotojas. Filologijos mokslų daktaras. Mokslinių interesų sritys: išeivijos literatūra, kultūros teologija, literatūros teologija, literatūros sociologija, religijotyra. Adresas (darbo): Gedminių g. 5, 94222 Klaipėda. El. paštas daiso@inbox.lt.

Dainius SOBECKIS – Deputy Chairman of the Klaipėda Section of the Lithuanian Writers' Union. Doctor of philology. Fields of research: literature of the diaspora, theology of culture, theology of literature, sociology of literature, religion science. Address (work): Gedminių Str. 5, 94222 Klaipėda. E-mail: daiso@inbox.lt.